

Asociacija „American Chamber of Commerce Lietuvoje“

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Lydraščio data: 2026 m. rugsėjo 8 d., Vilnius

DĖL PASTABŲ IR PASIŪLYMŲ DVIDEŠIMT PIRMOSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS PROGRAMOS NUOSTATŲ ĮGYVENDINIMO PLANO I PRIORITETUI „APSAUGOSIME GYVENTOJUS NUO IŠORĖS GRĖSMIŲ“

Susipažinę su Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano“ projekto, Reg. Nr. 26-11793, I prioritetu „Apsaugosime gyventojus nuo išorės grėsmių“ (toliau – **Programa**), Amerikos verslo rūmų Lietuvoje Resilience & Defense komiteto vardu teikiame pastabas ir pasiūlymus. Pastabos ir pasiūlymai teikiami atsižvelgiant į, be kita ko, Valstybės kontrolės 2026 m. audito ataskaitas „Ginkluotės ir karinės įrangos įsigijimai“ (2026-07-31)¹ ir „Krašto apsaugos sistemos finansų valdymas“ (2026-06-16).²

Programos punktas / tema	Pastabos ir pagrindimas
Programoje numatyti įvykdymo terminai neužtikrina pasirengimo šiuo metu aktualioms grėsmėms	68 proc. (23 iš 34) I prioriteto veiksmų numato tą pačią, tolimiausią datą – 2028 m. III ketv. Tai reiškia, kad didžioji dalis gynybinio pasirengimo (oro gynyba, priedangos, kontrmobilumas, LK divizijos plėtra, rezervo formavimas) taps realybe tik kadencijos pabaigoje, be jokio tarpinio, dalinio pajėgumo prieš tai. Problema ypač opi ten, kur grėsmė jau reali dabar: oro gynyboje (1.1, 1.2, 1.6 – bepiločių ir oro erdvės pažeidimai vyksta šiandien), priedangose (1.24) ir Baltijos gynybos linijos kontrmobilume (1.14, atgrasymas prie sienos su Baltarusija/Kaliningradu). VK audito „Ginkluotės ir karinės įrangos įsigijimai“ duomenimis, 13 iš 16 su ginkluote susijusių pajėgumų plėtros planų (tarp jų – integruotos oro gynybos) tebėra grįsti 2017–2021 m. planais, neatnaujintais pagal 2023 m. NATO Politines gaires. Tai reiškia, kad Lietuva jau dabar atsilieka nuo sąjungininkų keliamo lygio, o Programoje nustatyti tikslai šio atsilikimo ne tik nekompensuoja, bet ir įtvirtina neambicingą tempą – visi pagrindiniai įsigijimai nukelti į 2028 m. III ketv. be jokių tarpinių etapų. Siūloma kritinėms sritims (oro gynyba, priedangos, kontrmobilumas). Programoje nustatyti tarpinius įgyvendinimo etapus (2026–2027 m.), grindžiamus dabartiniu regiono grėsmių vertinimu, o ne vien galutinį 2028 m. rezultatą.

¹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, „Ginkluotės ir karinės įrangos įsigijimai“ (2026 m. liepos 31 d., Nr. 4-2(RN)), prieiga: [Produktas | Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė](#).

² Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė, „Krašto apsaugos sistemos finansų valdymas“ (2026 m. birželio 16 d., Nr. VAE-4), prieiga: [Produktas | Lietuvos Respublikos valstybės kontrolė](#).

Asociacija „American Chamber of Commerce Lietuvoje“

Programos punktas / tema	Pastabos ir pagrindimas
Programa apskritai nemini viešųjų pirkimų sistemos problemos – vienos opiausių gynybos srityje	Programa numato konkrečius ginkluotės ir pajėgumų įsigijimus – oro erdvės stebėjimo ir perspėjimo sistemos plėtrą (1.1), integruotos oro gynybos sistemos kūrimą (1.2), NATO oro ir priešraketinės gynybos stiprinimą (1.6), LK divizijos vystymą su modernizacijos projektais (1.8, 1.9) ir kt., – tačiau nė viename veiksme neadresuoja klausimo, ar šiuos įsigijimus vykdanti viešųjų pirkimų sistema yra tam pajėgi. Tai esminė spraga, apimanti du aspektus. Pirma, patys įsigijimų pagrindai yra pasenę: VK audito „Ginkluotės ir karinės įrangos įsigijimai“ duomenimis, 13 iš 16 su ginkluote susijusių pajėgumų (tarp jų – integruotos oro gynybos) plėtojami pagal 2017–2021 m. planus, neatnaujintus pagal 2023 m. NATO Politines gaires, o iš viso 16 iš 23 (70 proc.) pajėgumų plėtros planų neatnaujinti nuo 4 iki 14 metų. Tai reiškia, kad pirkimai vykdomi pagal nebeaktualius poreikius. Antra, pati pirkimų sistema neveikia prognozuojamai: VK audito duomenimis, nebaigtų ginkluotės ir karinės įrangos pirkimų dalis išaugo 2,5 karto – nuo 24 proc. 2023 m. iki 59 proc. 2025 m., tuo metu kai bendras viešųjų pirkimų nebaigimo rodiklis mažėjo (nuo 24,3 iki 16,3 proc.). Be to, 48 proc. visų 2023–2025 m. sutarčių (3,4 mlrd. Eur) sudarytos taikant įstatymo išimtis, iš jų 7 iš 10 audituotų atvejų – be alternatyvų, operatyvumo ar kainos pagrįstumo vertinimo. VK audito duomenimis, didelė dalis pirkimų vykdoma neįvertinus rinkos pokyčių ir technologinių alternatyvų, todėl kyla rizika netinkamai suplanuoti kainas ir praleisti naujesnius sprendimus. Tai rodo, kad esama sistema nėra pritaikyta patikimai ir laiku įsigyti sparčiai kintančias, inovatyvias technologijas. Be veikiančios, nuspėjamos pirkimų sistemos ir atnaujintų pajėgumų plėtros planų joks Programos pajėgumų kūrimo terminas nėra patikimas. Siūloma į Programą įtraukti atskirą veiksmą dėl gynybos pirkimų sistemos reformos, apimančią: (i) ilgalaikio (ne trumpesnio kaip 5 metų), kasmet atnaujinamo gynybos pirkimų plano paskelbimą; (ii) visapusišką gynybos ir saugumo pirkimų reguliacinės bazės peržiūrą, siekiant identifikuoti kliūtis vietiniam dalyvavimui ir neišnaudotas ES Gynybos pirkimų direktyvos (2009/81/EB) suteikiamas lankstumo galimybes; (iii) privalomą ne mažesnio kaip 10 proc. metinių gynybos pirkimų išlaidų tikslo nustatymą inovatyviems pirkimams (ikiprekybiniai, pilotiniai, challenge-based pirkimai), su viešu metiniu atsiskaitymu; (iv) modelio, pagal kurį esant patikimam vietiniam alternatyviam

Asociacija „American Chamber of Commerce Lietuvoje“

Programos punktas / tema	Pastabos ir pagrindimas
	gamintojui jis būtų sistemiškai vertinamas pirmumo tvarka, sukūrimą – ne vietoj tarptautinių tiekėjų, bet kaip svertinis kriterijus; (v) pirkimų mechanizmo inovatyvioms gynybos technologijoms sukūrimą – su atvira prieiga MVĮ; (vi) pasirengimą ES Gynybos parengties omnibuso (Defence Readiness Omnibus) transpozicijai ir įgyvendinimui, įskaitant gynybos pirkimų supaprastinimą, gynybos infrastruktūros projektų greitąjį leidimų kelią ir supaprastintą gynybos produktų perdavimą ES viduje, nustatant konkrečius terminus ir atsakingas institucijas.
Programoje nenumatyti gynybos pramonės ekonominio poveikio rodikliai	Programos vertinimo rodikliai apsiriboja kariniais ir infrastruktūriniais rezultatais (karinių vienetų skaičius, priedangų aprėptis), tačiau visiškai neapima gynybos pramonės ekonominio poveikio – nėra nei vietinio pirkimo dalies, nei pramonės dalyvavimo, nei eksporto rodiklių. Dėl to neįmanoma įvertinti, ar didėjantis gynybos finansavimas kuria ilgalaikę ekonominę vertę šalies viduje. Siūloma į Programą įtraukti matuojamus ekonominius rodiklius (pvz., vietinio pirkimo dalis, gynybos pramonės dalyvavimo procentas) su apibrėžtu pradiniu lygiu ir metine peržiūra. Kaip pavyzdį galima pasitelkti Latvijos Gynybos pramonės ir inovacijų strategiją 2025–2036 m.³, kurioje numatytas 20 proc. vietinio pirkimo tikslas iki 2028 m. ir siekis, kad gynybos pramonė sudarytų 3 proc. BVP.
Programoje nėra finansavimo tęstinumo garantijos	Nė viename ilgalaikio strateginio planavimo dokumente nėra nustatyta, kad krašto apsaugos sistemos finansavimas po 2030 m. bus ne mažesnis kaip 5 proc. BVP, nors tai – 2025 m. NATO susitarimas. Aukštesnės galios dokumentuose (Nacionalinio saugumo strategijoje, Nacionaliniame pažangos plane) tebėrašyta tik 2,5 proc. BVP, o žemesnės galios dokumentuose (KAS stiprinimo programa, KAM SVP) – jau numatyti didesni dydžiai (3–5,38 proc. BVP). VK auditas „Krašto apsaugos sistemos finansų valdymas“ konstatuoja, kad toks neatitikimas kuria teisinio neapibrėžtumo riziką. Be to, net Seime registruotame Nacionalinio saugumo strategijos pakeitimo projekte⁴ finansavimo įsipareigojimas numatytas tik iki 2030 m. – taigi po 2030 m. laikotarpis lieka neapibrėžtas. VK duomenimis, vien papildomiems NATO pajėgumų tikslams iki

³ Latvijos Gynybos pramonės ir inovacijų strategija 2025–2036 m., prieiga: [Government approves Defence Industry and Innovation Strategy for 2025–2036 | Aizsardzības ministrija](#).

⁴ Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimo Nr. IX-907 „Dėl Nacionalinio saugumo strategijos patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas, aktyvi nuoroda [čia](#).

Asociacija „American Chamber of Commerce Lietuvoje“

Programos punktas / tema	Pastabos ir pagrindimas
	2040 m. reikės papildomai apie 9 mlrd. Eur, o 2031–2036 m. KAS plėtoti ir palaikyti planuojamas poreikis siekia apie 34,2 mlrd. Eur. Siūloma strateginio planavimo lygmens dokumente įtvirtinti KAS finansavimą ne mažiau kaip 5 proc. BVP iki 2035 m., taip suteikiant patikimą finansinį pagrindą ilgalaikiams. Programos įsipareigojimams ir privačioms investicijoms.
Programos 1.18 p. – Gynybos pramonės plėtros skatinimo ir valdymo modelis, 1.19–1.21 p. – inovacijų programa, akceleratorius, testavimo platforma: trūksta konkretaus turinio ir tarpusavio ryšio	Veiksmo 1.18 formuluotė „sukurti optimalų ir efektyvų šalies gynybos pramonės plėtros skatinimo ir valdymo modelį, stiprinant vietos gamybą“ yra deklaratyvaus pobūdžio ir neapibrėžia nei modelio turinio, nei jo įgyvendinimo instrumentų. Lygiagrečiai veiksmai 1.19–1.21 numato tris atskirus mechanizmus – inovacijų programą, akceleratorių ir testavimo platformą – tačiau neapibrėžia jų tarpusavio ryšio ir kelio nuo prototipo iki valstybės pirkimo. Trys atskiri veiksmai rizikuoja sukurti tris institucines struktūras, veikiančias be bendro proceso. Siūloma 1.18–1.21 veiksmus sujungti į vieną integruotą gynybos pramonės ir inovacijų plėtros modelį, grindžiamą „challenge-based“ principu (kariuomenė suformuluoja poreikį → įmonės siūlo sprendimus → valstybė finansuoja ir testuoja → sėkmingas sprendimas turi aiškų kelią į pirmąjį pirkimą) ir apimančių: • prioritetinių technologinių ir pramoninių kompetencijų sričių identifikavimą, kuriose valstybė veiktų kaip pirmasis pirkėjas (anchor customer); • reguliariai atnaujinamą, ilgalaikį valstybės pirkimų poreikio signalą rinkai, suteikiantį pramonei pagrindą investuoti į gamybos pajėgumus ir sertifikavimą; • vieną aiškų, koordinuojantį kontaktinį centrą verslui, su paskirtais atsakingais asmenimis ir apibrėžtais atsakymo terminais, pakeičiantį šiuo metu egzistuojančius fragmentuotus ir tarpusavyje nesuderintus kontaktinius kanalus, ir viešai prieinamą, nuolat atnaujinamą informacinę platformą, konsoliduojančią visą informaciją apie finansavimo instrumentus, reguliacinius pokyčius, planuojamas pirkimų galimybes ir gynybos pramonės prioritetus; • inovacijų, testavimo, viešųjų pirkimų, finansavimo ir eksporto skatinimo politikos kryptių koordinavimo funkciją, užtikrinančią, kad šios sritys nebūtų plėtojamos izoliuotai vienos nuo kitos ir kad nuo prototipo iki pirkimo egzistuočių aiškus proceso kelias.

Asociacija „American Chamber of Commerce Lietuvoje“

Programos punktas / tema	Pastabos ir pagrindimas
	Kartu atkreiptinas dėmesys į riziką, kad naujai kuriamas modelis gali dubliuoti esamų institucijų (KAM, Gynybos resursų agentūros, Inovacijų agentūros, Ekonomikos ir inovacijų ministerijos, Invest Lithuania) jau vykdomas funkcijas, jei jo santykis su šiomis institucijomis nebus aiškiai apibrėžtas iš anksto. Siūloma nurodyti labiau apibrėžtą rodiklį, siekiant užtikrinti, kad naujasis modelis integruojasi į esamą institucinę sąrangą (o ne sukuria papildomą, lygiagrečią struktūrą). Tokia modelio struktūra atitiktų regiono ir sąjungininkių praktiką: Lenkijos valstybinis gynybos pramonės holdingas Polska Grupa Zbrojeniowa (PGZ) jungia per 60 gynybos įmonių po viena strategine skėtine struktūra, užtikrindamas koordinuotą investavimą, masto ekonomiką ir vieningą tarptautinį atstovavimą, o Švedijos gynybos pramonės politika struktūruojama aplink tris kryptis – inovacijas, gamybą ir bendradarbiavimą (innovation–production–cooperation) – užtikrinant, kad kiekviena sritis būtų vystoma kaip vieningos strategijos dalis, o ne atskirai.
Programos 1.7 p. – ES lėšų pritraukimas gynybai turėtų nustatyti įsipareigojimą dėl vietinės vertės kūrimo Lietuvoje	Programos 1.7 punkto formuluotė („Pritraukti Lietuvos gynybos prioritetams skiriamas ES lėšas, dalyvaujant ES gynybos srities iniciatyvose“) yra deklaratyvi ir nesteigia jokio matuojamo įsipareigojimo dėl vietinės vertės kūrimo. Tuo tarpu SAFE ir EDIP priemonės sudaro konkrečią galimybę ne tik pritraukti ES finansavimą, bet ir nukreipti jį šalies gynybos pramonės stiprinimui. Regioniniai pavyzdžiai rodo, kad šią galimybę įmanoma išnaudoti kryptingai: Lenkija yra įsipareigojusi, kad daugiau nei 80 proc. SAFE finansuojamų išlaidų atitektų Lenkijos įmonėms⁵, o Latvijos Gynybos pramonės ir inovacijų strategijoje 2025–2036 m.⁶ numatytas siekis, kad iki 30 proc. didžiųjų gynybos pirkimų vertės liktų šalies ekonomikoje. Siūloma Programos 1.7 punktą papildyti konkrečiais vietinio turinio rodikliais, nustatant išmatuojamą vietinės vertės kūrimo tikslą ir metinę atsiskaitymo tvarką.
Programos kontekste turėtų būti adresuota platesnė gynybos	Europos Komisijos 2024 m. tyrimo duomenimis, apie 40 proc. gynybos MVI prieigą prie finansavimo vertina kaip sunkią ar

⁵ Lenkijos Respublikos Ministrų Tarybos kanceliarija, "SAFE: A turning point for the security of Poland and Europe" (2026 m. sausio 27 d.), prieiga: <https://www.gov.pl/web/primeminister/safe-a-turning-point-for-the-security-of-poland-and-europe>.

⁶ Latvijos Gynybos pramonės ir inovacijų strategija 2025–2036 m., prieiga: [Government approves Defence Industry and Innovation Strategy for 2025–2036 | Aizsardzības ministrija](#).

Asociacija „American Chamber of Commerce Lietuvoje“

Programos punktas / tema	Pastabos ir pagrindimas
pramonės finansavimo prieinamumo problema.	labai sunkią⁷. Lietuvoje egzistuojantys instrumentai (ILTE, GRA, Miltech ir kt.) nėra konsoliduoti ir sunkiai prieinami mažesnėms įmonėms. Siūloma į Programą įtraukti veiksmą dėl gynybos pramonės finansavimo prieinamumo gerinimo, apimančią esamų finansavimo instrumentų sistemos patikslinimą, jų konsolidavimą ir pritaikymą gynybos pramonės įmonių poreikiams, rizikos dalijimosi mechanizmų įdiegimą privataus kapitalo pritraukimui į sektorių bei priemonių, užtikrinančių efektyvų ES gynybos finansavimo priemonių (EDIP, SAFE, EUDIS) įsisavinimą, sukūrimą.
Programos 1.23 p. – Ukrainos gynybos pramonės integracija, nėra pakankamai apibrėžtas	Programos 1.23 punktas („lokalizuoti Ukrainos gynybos pramonės įmonių veiklą Lietuvoje“) neturi nei konkrečių įgyvendinimo terminų, nei apibrėžto pasiūlymo turinio. Tai ypač problemiška, nes Ukrainos gynybos pramonė šiandien yra viena technologiškai dinamiškiausių pasaulyje, o konkurencija dėl šių įmonių pritraukimo – reali ir didėjanti: Ukrainos gamintojai, svarstantys perkėlimą, šiuo metu pirmenybę teikia Lenkijai, Čekijai, Slovakijai ir Estijai⁸ – Lietuva kol kas neatrodo kaip pirmo pasirinkimo kryptis. Lietuva, turėdama geografinį artumą, ilgamečius dvišalius ryšius ir besiformuojančią vietinę gynybos pramoninę bazę, yra išskirtinai gerai pozicionuota šiam vaidmeniui: Ukrainos įmonės gautų prieigą prie NATO ir ES sertifikavimo bei finansavimo, o Lietuva – kovose išbandytas technologijas ir pramonines partnerystes. Siūloma: Programoje turėtų būti numatytas konkretus Ukrainos gynybos pramonės įmonių pritraukimo veiksmų plano sukūrimas, kuris apimtų įsisteigimo sąlygas, prieigą prie finansavimo ir ES sertifikavimo kelių, pozicionuojant Lietuvą kaip pirmo pasirinkimo jurisdikciją Ukrainos gynybos technologijų lokalizavimui Europos Sąjungoje.

Amerikos verslo rūmų Lietuvoje, Resilience & Defense komiteto vardu
Asociacijos vykdomoji direktorė Živilė Sabaliauskaitė

⁷ European Commission, DG DEFIS, „Access to equity financing for European defence SMEs“ (2024 m. sausio 11 d.), prieiga: https://defence-industry-space.ec.europa.eu/study-results-access-equity-financing-european-defence-smes-2024-01-11_en.

⁸ [Where Ukrainian defense companies are moving to: Top 5 countries of relocation – Komerst Ukrainian](#).